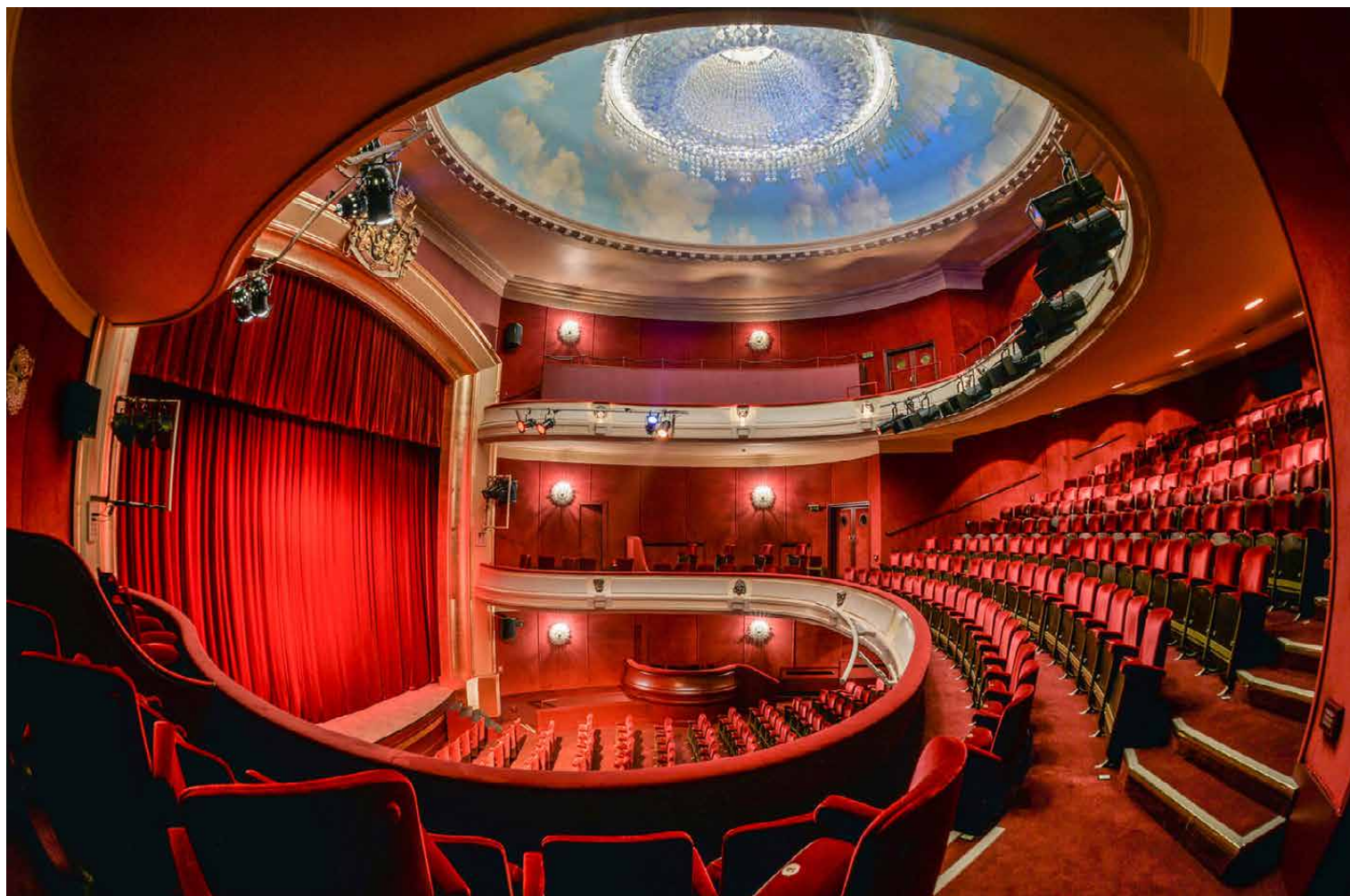

Théâtre des Galeries

Rénovation du théâtre

En 2004, Alexandre Grosjean nous confie la mission de restauration, le théâtre ne répond plus du tout aux normes de confort, ni pour ceux qui y travaillent au quotidien, acteurs et techniciens, ni pour les spectateurs. Et que dire des normes de sécurité ! Le projet vise la préservation et la restauration du patrimoine historique, sous l'oeil attentif de la Commission royale des Monuments et des Sites, ainsi que les transformations nécessaires à une exploitation théâtrale adaptée à la création contemporaine. Il est indispensable d'améliorer les conditions d'accueil, de circulation et de sécurité incendie aussi bien pour le public que pour les utilisateurs (nouvelle installation électrique, sprinklage, détection incendie, pulsion, suppression, désenfumage, dévidoir, portes résistantes au feu, groupe électrogène, signalétique...).

In 2004, vertrouwt Alexandre Grosjean ons de restauratieopdracht toe : het theater beantwoordt helemaal niet meer aan de comfortnormen, noch voor de personen die daar dagelijks werken, acteurs en technici, noch voor de toeschouwers. En er was ook veel verbetering nodig naar veiligheidsnormen toe. Het project heeft tot doel de bescherming en restauratie van het historisch erfgoed, onder het waakzaam oog van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen, samen met de noodzakelijke hervormingen nodig voor een theaterexploitatie in lijn met de hedendaagse kunstbeleving. Het is absoluut nodig om de opvang-, circulatie- en brandweervoorzieningen te verbeteren, voor het publiek maar ook voor de gebruikers (nieuwe elektrische installatie, sprinklage, branddetectie, ventilatie, overdrukbeheersing, rookafvoer, brandhaspels, brandwerende deuren, elektrische generator, bewegwijzering...).

Type

Culture

Client

Société Anonyme Galeries Royales Saint-Hubert

Surface

5.793 m²

Situation

Galeries Royales Saint-Hubert
1000 Bruxelles

Statut

Réalisé - 2014

Associations

Archi 2000 - L'Escaut

Copyrights

Ludo Vanmechelen

In 2004, Alexandre Grosjean entrusts us with the restoration mission. The theatre no longer meets any comfort standards, neither for those who work there on a daily basis, actors and technicians, nor for the spectators. And what about safety standards! The project aims to preserve and restore the historical heritage, under the watchful eye of the Royal Commission of Monuments and Sites, as well as the transformations necessary for theatrical exploitation adapted to contemporary creation. It's essential to improve reception, traffic and fire safety conditions both for the public and the users (new electrical installation, sprinkler system, fire detection, drive, overpressure, smoke extraction, reel, fire-resistant doors, generator, signage...). The creation of two new cores allows us to free ourselves from technical and safety constraints. We can thus preserve the theatre, intervene on the listed part only to restore the original decorations discovered by historical and stratigraphic analysis or contribute to the unity of the whole by homogenizing the finishes that are now disparate. The first nucleus, located in the courtyard separating the theatre from the building on rue de L'Ecuyer, improves the vertical and horizontal circulation of the public, thereby meeting fire prevention safety standards, relieving congestion in the foyer and toilets that are too small, and doubling the surface area of the former mezzanine foyer, to install the sound and light control rooms in a strategic location in line with technical developments, to fit out technical rooms to allow the installation of a ventilation and smoke extraction system, which is sorely lacking, and finally to install an elevator serving all levels, particularly for the disabled. The second nucleus, on the Princes Gallery side, located in the courtyard behind the building on rue des Dominicains, makes it possible to restore two important commercial spaces on the ground floor of the Princes Gallery, to greatly improve the internal functioning of the theatre by opening up the entire area on the Princes Gallery side by restoring both vertical and horizontal traffic, and finally to restore the boxes, storages spaces, the decorative entrance, the workshops and the offices, thereby meeting fire prevention safety standards.

La création de deux nouveaux noyaux nous permet de nous dégager des contraintes techniques et de sécurité. Nous pouvons ainsi préserver le théâtre, intervenir sur la partie classée seulement pour en restituer les décors d'origine mis à jour par l'analyse historique et stratigraphique ou concourir à l'unité de l'ensemble en homogénéisant les finitions aujourd'hui disparates. Le premier noyau, situé dans la cour séparant le théâtre de la bâtisse rue de l'Écuyer, permet d'améliorer les circulations verticales et horizontales du public en répondant ainsi aux normes de sécurité en matière de prévention incendie, de décongestionner les espaces du foyer et les sanitaires trop exigus, de doubler la surface de l'ancien foyer de l'entresol, d'installer les locaux de régie son et lumière à un emplacement stratégique répondant aux évolutions techniques, d'aménager des locaux techniques pour permettre l'installation d'un système de ventilation et de désenfumage qui fait cruellement défaut, et enfin, d'installer un ascenseur desservant tous les niveaux, notamment pour les moins valides. Le deuxième noyau, côté Galerie des Princes, situé dans la cour à l'arrière du bâtiment rue des Dominicains, permet de restituer deux espaces commerciaux importants au rez-de-chaussée de la Galerie des Princes, d'améliorer fortement le fonctionnement interne du théâtre en désenclavant toute la partie située du côté de la Galerie des Princes en rétablissant les circulations tant verticales qu'horizontales, et enfin de restaurer les loges, les rangements, l'entrée décors, les ateliers et les bureaux en répondant ainsi aux normes de sécurité en matière de prévention incendie.

La restauration de la salle comprend le remplacement à l'identique des fauteuils, la restauration complète selon l'étude historique et les matériaux d'origine, le remplacement du tapis de velours et des tissus muraux selon l'échantillon d'origine, la restauration des peintures de la coupole, des masques à la bronzine, du blason et du plafond, la pose de la nouvelle dorure à la feuille du cadre de scène, la réfection à l'identique de toutes les peintures des balcons, des boiseries, des lisses, la restauration de tous les luminaires d'origine et des garde-corps, le remplacement des portes de salles par des portes résistantes au feu reprenant toutes les caractéristiques des portes d'origine (velours de calepinage, quincailleries de réemploi, hublot, moulures, patine), et enfin la restauration de la coupole et du lustre.

La coupole de stuc projeté sur treillis axé par des suspentes métalliques à la charpente est ornée d'une fresque de René Magritte représentant un passage de nuages sur fond d'azur dans une tonalité qui ne manque pas de rappeler l'oeuvre du peintre. Dans le projet initial, des grelots – typiques de sa symbolique surréaliste – flottaient parmi les nuages.

Le carton préparatoire est d'ailleurs visible au Musée Magritte. Lors de la restauration, le nettoyage nous a réservé une surprise étonnante : la mise à jour de ce que nous avons appelé des pleines lunes. La position de ces lunes, légères et partiellement cachées derrière les nuages, correspond étrangement à celle des 16 grelots du projet initial. Elles datent probablement du premier projet. Pour la restauration de la coupole effectuée par un spécialiste, un traitement de conservation a été mis en place selon des méthodes de nettoyage douces, au moyen de produits judicieusement sélectionnés afin d'éviter le décollement des couches picturales.

Seules quelques retouches ponctuelles ont été effectuées pour masquer certaines lacunes.

La coupole forme un écrin pour un vaste lustre de 6 mètres de diamètre, imaginé par le décorateur Stéphane Jasinski en 1951, constitué de 3.384 globes en verre de Murano soufflé à la bouche dans les ateliers de Paolo Venini, le maître verrier vénitien. Ils sont enfilés sur des tringles de cuivre ; l'alternance des sphères de diamètres différents confère à cette masse éclatante un charme aérien. Et les boules de verre ne sont pas sans rappeler les grelots perdus... Le lustre se compose de deux cercles. Un cerclage central qui alterne 24 pendants de 4 ou 8 globes (144 globes) et un cerclage extérieur qui alterne 120 pendants de 4 ou 8 globes (720 globes). Les deux cerclages sont reliés par 60 pendants tombant en grappes de 42 globes (2.520 globes).

La restauration du lustre comprend nouveau câblage, remplacement des soquets et re-lampage, dépoussiérage, démontage du maillage de sécurité d'origine, démontage de chaque globe et nettoyage par immersion dans des bains d'ammoniac, remplacement des globes disparus ou abîmés, re-enfilage des globes sur les tringles en cuivre et maillage de sécurité au fil métallique.

Enfin, la restauration de la cage de scène est un volet essentiel du projet ; il est mené par nos confrères du bureau d'architecture L'Escaut. Nous avons pris le parti de maintenir le gril historique, un plancher à claire-voie au travers duquel on manoeuvre les décors. C'est un des derniers exemples existants à fonctionnement par tambours, poulies et fils de chanvre. Nous avons rétabli une partie des perches. Le gril ancien a été doublé d'un nouveau gril auquel sont suspendus de nouveaux portiques métalliques glissés entre les portiques existants et reprenant les passerelles de charge. Ainsi, l'espace de jeu se trouve libéré par la rationalisation des commandes côté jardin. Les nouveaux équipements, perches manuelles et motorisées, monte-décors... répondent aux normes de sécurité en vigueur, ce sont les outils indispensables pour une création théâtrale contemporaine. Durant l'été 2004, nous avons apporté la touche finale à cette restauration passionnante : le renouvellement complet des toitures de la salle et de la scène.

De verwezenlijken van twee nieuwe kernen maakt het mogelijk de nieuwe technische en veiligheidsbeperkingen te beheren. Zo kunnen we het theater behouden, op het beschermde deel tussenkomen om zijn originele decors te herstellen (onthuld door de historische en stratigrafische studie) of tot de eenvormigheid van het geheel bijdragen door de afwerkingen, die vandaag uiteenlopend zijn op beter elkaar af te stemmen. De eerste kern, in de binnenplaats tussen het theater en het gebouw te Schildknaapstraat, maakt het mogelijk om de verticale en horizontale circulatie van het publiek te verbeteren, en zodoende te beantwoorden aan de veiligheidsnormen inzake brandpreventie, en tevens de ruimtes van de foyer en de te krappe faciliteiten te ontlasten. De oppervlakte van de vorige foyer op de tussenverdieping wordt aldus verdubbeld, de regieruimte (geluid en licht) kan ingeplant worden op een strategische locatie die aan de technische evoluties beantwoordt en de technische ruimtes kunnen zo ingericht worden dat de installatie van een ventilatie- en rookafvoersysteem mogelijk wordt, hetgeen nu volledig ontbreekt. Tot slot kan nu ook een lift geplaatst worden die elke verdieping zal bedienen, onder meer ook voor minder validen. De tweede kern, aan de zijde van de Prinsengalerij en gelegen in de binnenplaats achteraan het gebouw van de Predikherenstraat, maakt het mogelijk om twee belangrijke commerciële ruimten op het gelijkvloers van de Prinsengalerij herin te richten, de interne werking van het theater sterk te verbeteren door het gehele deel aan de zijde van de Prinsengalerij te ontsluiten en zowel de verticale als de horizontale circulatie te herstellen en tenslotte ook de loges, opslagruimten, decoringang, werkplaatsen en kantoren te restaureren, om zodoende aan de veiligheidsnormen voor brandweer te beantwoorden.

De restauratie van de zaal bevat de vervanging, naar oorspronkelijk model, van de zetels, de totale restauratie volgens het historische onderzoek en de originele materialen, de vervanging van het fluwelen tapijt en de wandkleden volgens het originele staal, de restauratie van de schilderijen van de koepel, van de bronzine maskers, van het blazoen en het plafond, het plaatsen van nieuwe bladvergulding voor de podiumomlijsting, de herstelling naar origineel model van alle balkonbeschildering, houtwerken, leuning en handgrepen, de restauratie van al de originele verlichtingsarmaturen en borstweringen, de vervanging van de deuren van de zalen door brandwerende deuren met behoud van alle kenmerken van de oorspronkelijke deuren (fluwelen vulling, recuperatiebeslag, doorkijkramen, lijstwerk, patina) en, ten laatste, de restauratie van de koepel en de kroonluchter.

De koepel in stucco aangebracht op een net, die door metalen bevestigingen in de as van het dakspant gehouden wordt, is versierd met een muurschildering van René Magritte, die een overgang van wolken op een azuurblauwe achtergrond voorstelt, in een tint die deze van het werk van de schilder oproept. In het oorspronkelijke project dreven belletjes – typisch voor surrealistische symboliek van de kunstenaar – ussen de wolken.

Het voorbereidende karton is trouwens zichtbaar in het Magritte Museum.

Tijdens de restauratie, de reiniging had een verrassing voor ons in petto : de onthulling van wat we “volle manen” hebben genoemd. De positie van die manen, licht en gedeeltelijke verborgen achter de wolken, komt vreemd genoeg overeen met die van de 16 belletjes van het originele project. Ze zijn waarschijnlijk even oud als het eerste project. Voor de restauratie van de koepel uitgevoerd door een deskundige, werd een conserveringsbehandeling aangebracht volgens zachte reinigingsmethodes door middel van zorgvuldige geselecteerde producten, om de afschilfering van de schilderlagen te vermijden. Slechts enkele plaatselijke correcties werden uitgevoerd om enkele lacunes te verbergen.

De koepel vormt een opbergdoos voor een grote kroonluchter van 6 m doorsnede, bedacht door de binnenhuisarchitect Stéphane Jasinski in 1951, bestaande uit 3384 ballen in murano glas, met de mond geblazen in de workshops van Paolo Vanini, de Venetiaanse glasmaester. Ze zijn op koperen stangen bevestigd ; de afwisseling van de sferen van verschillende diameters geeft een luchtige charme aan die schitterende massa en de glasbollen herinneren de zwevende belletjes...

De kroonluchter bestaat uit twee cirkels. Een binnencirkel met 24 hangrijen van afgewisseld 4 of 8 bollen (144 bollen) en een buitencirkel met 120 hangrijen van afgewisseld 4 of 8 bollen (720 bollen). De twee cirkels zijn verbonden door 60 hangrijen die in trossen van 42 bollen vallen (2520 bollen).

De restauratie van de kroonluchter omvat de nieuwe bekabeling, de vervanging van de lamphouders en lampen, verwijdering van stof, ontmanteling van het oorspronkelijke veiligheidsmaaswerk en van elke bol en reiniging door onderdompeling in ammoniakbaden, vervanging van de verdwenen of beschadigde bollen, herbevestiging van de bollen op de koperen stangen en het veiligheidsmaaswerk in metaaldraad

Ten slotte, is de restauratie het voortoneel een essentieel deel van het project : het wordt uitgevoerd door onze collega's van het architectenbureau L'Escaut. We hebben beslist de historische rooster te behouden, een doorkijkvloer waardoor de decors worden bediend. Het is een van de laatste bestaande voorbeelden van werking met trommels, katrollen en hennepouwen. We hebben een deel van de palen hersteld. Naast het oude rooster werd een nieuw rooster toegevoegd waaraan nieuwe portieken hangen die tussen de bestaande geschoven worden laadbruggen dragen. Zo wordt de spelruimte vrijgemaakt door de rationalisering van de controles aan de tuinzijde. De nieuwe uitrustingen, handbediende en gemotoriseerde palen, ophaalsystemen voor decors beantwoorden aan de van kracht zijnde veiligheidsnormen ; het zijn onmisbare instrumenten voor hedendaagse theatrale creaties. Tijdens zomer 2004 hebben we deze boeiende restauratie beëindigd met de totale vernieuwing van de daken boven de zaal en het podium.

The restoration of the room includes the identical replacement of the armchairs, the complete restoration according to the historical study and the original materials, the replacement of the velvet carpet and wall fabrics according to the original sample, the restoration of the paintings of the dome, the bronzine masks, the coat of arms and the ceiling, the installation of the new gilding on the stage frame leaf, the identical restoration of all paintings on balconies, woodwork, hedges, the restoration of all original lighting fixtures and railings, the replacement of room doors by fire-resistant doors with all the characteristics of the original doors (calepinage velours, hardware for reuse, portholes, mouldings, patina), and finally the restoration of the dome and chandelier. The preparatory cardboard is also visible at the Magritte Museum. During the restoration, the cleaning was an amazing surprise: the updating of what we called full moons. The position of these moons, light and partially hidden behind the clouds, strangely corresponds to that of the 16 bells of the initial project. They probably date from the first project. For the restoration of the dome by a specialist, a conservation treatment was applied using gentle cleaning methods, using carefully selected products to prevent the paint layers from peeling off. Only a few ad hoc alterations were made to hide certain shortcomings.

The dome forms a case for a vast chandelier of 6 metres in diameter, designed by the decorator Stéphane Jasinski in 1951, made up of 3.384 hand-blown Murano glass globes in the workshops of Paolo Venini, the Venetian master glassmaker. They are threaded on copper rods; the alternation of spheres of different diameters gives this brilliant mass an airy charm. And the glass balls are not without reminding up of the lost bells... The stucco dome projected on latticework centred on metal lines with a frame is decorated with a fresco by René Magritte representing a passage of clouds on an azure background in a tonality that does not fail to recall the painter's work. In the initial project, bells - typical of its surrealist symbolism - were floating among the clouds. The chandelier consists of two circles. A central ring that alternates 24 pendants of 4 or 8 globes (144 globes) and an external ring that alternates 120 pendants of 4 or 8 globes (720 globes). The two strappings are connected by 60 pendants fallings in clusters of 42 globes (2520 globes). The restoration of the chandelier includes new wiring, replacement of the soquets and relamping, dust removal, dismantling of the original safety mesh, dismantling of each globe and cleaning by immersion in ammonia baths, replacement of missing or damaged globes, rethreading of the globes on the copper rods and safety mesh with metal wire. Finally, the restoration of the stage cage is an essential part of the project; it's being carried out by our colleagues at the architecture office l'Escaut. We decided to maintain the historic grill, an open floor through which the sets are operated. This is one of the last existing examples of hemp drums, pulleys and yarns. We have restored some of the poles. The old grill has been doubled with a new one, on which new metal gantries are suspended, sliding between the existing gantries and taking over the loading platforms. Thus, the play area is freed up by rationalizing the controls on the garden side. The new equipment, manual and motorized poles, set-ups... meet current safety standards, they are the essential tools for contemporary theatrical creation. In the summer of 2004, we put the finishing touches on this exciting restoration: the complete renewal of the roofs of the hall and stage

